

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 56/2017-30

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 19. januára 2017 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa (sudca spravodajca), zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Ladislava Orosza predbežne prerokoval sťažnosť [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátkou JUDr. Barborou Vrbovou, Advokátska kancelária, Bernolákova 1, Bratislava, vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a 2 a čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj práv podľa čl. 6 a čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Okresného súdu Nové Mesto nad Váhom č. k. 4 P 181/2012-920 zo 4. februára 2016 a rozsudkom Krajského súdu v Trenčíne č. k. 19 CoP 19/2016-951 z 24. mája 2016 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť [REDAKOVANÉ], o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 17. augusta 2016 doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a 2 a čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj práv podľa čl. 6 a čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Okresného súdu Nové Mesto nad Váhom (ďalej len „okresný súd“) č. k. 4 P 181/2012-920 zo 4. februára 2016 (ďalej len

„napadnutý rozsudok okresného súdu“) a rozsudkom Krajského súdu v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“) č. k. 19 CoP 19/2016-951 z 24. mája 2016 (ďalej len „napadnutý rozsudok krajského súdu“).

2. Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že rozsudkom okresného súdu č. k. 7 P 11/2010-77 z 27. septembra 2010, ktorý nadobudol právoplatnosť 12. októbra 2010, bola mal. [REDAKOVANÉ] zverená do osobnej starostlivosti matky, ktorá ju má zastupovať a spravovať jej majetok. Súčasne bola uložená sťažovateľovi ako otcovi maloletej povinnosť prispievať výživným vo výške 30 % zo sumy životného minima na nezaopatrené, neplnoleté dieťa, podľa osobitného zákona. V čase prijatia tohto rozhodnutia bol sťažovateľ vo výkone trestu odňatia slobody, kde nastúpil v auguste 2008, t. j. v čase, keď mala maloletá [REDAKOVANÉ] 2,5 roka. Sťažovateľ bol prepustený z výkonu trestu odňatia slobody v júni 2011. Dieťa malo v tom čase 5 rokov.

2.1 Sťažovateľ po prepustení z výkonu trestu odňatia slobody podal 25. júla 2012 na okresnom súde návrh vo veci úpravy rodičovských práv a povinností k maloletej [REDAKOVANÉ] (toto nové konanie začaté na základe podania sťažovateľa bolo na okresnom súde vedené pod sp. zn. 4 P 181/2012). Podaním z 15. apríla 2013 zmenil sťažovateľ pôvodný návrh tak, že žiadal, aby okresný súd zmenil rozhodnutie o osobnej starostlivosti o maloletú [REDAKOVANÉ] tak, že ju odníme z výlučnej starostlivosti matky a zverí ju do striedavej osobnej starostlivosti rodičov. Na pojednávaní 18. februára 2014 založil sťažovateľ do súdneho spisu ďalšiu zmenu návrhu, pričom návrh zmenil čiastočne, avšak opäť požadoval zrušiť výlučnú starostlivosť matky o maloletú a zveriť maloletú do striedavej osobnej starostlivosti rodičov. Na pojednávaní konanom 9. apríla 2015 sťažovateľ uviedol, že zotrváva na návrhu z 15. apríla 2013, ktorý však mylne označil ako návrh na zverenie maloletej do striedavej osobnej starostlivosti rodičov s tým, že ide o návrh na úpravu styku otca s maloletou [REDAKOVANÉ]. Matka s návrhom na zverenie dieťaťa do striedavej osobnej starostlivosti nesúhlasila z dôvodu, že to nie je v prospech maloletej, ale práve naopak.

2.2 Okresný súd vzhľadom na závery znaleckého posudku nariadil v priebehu konania 31. mája 2013 na návrh sťažovateľa predbežné opatrenie č. k. 4 P 181/2012-182. Na základe tohto mal sťažovateľ právo stretávať sa s maloletou vždy v stredu od 14.00 h do

16.00 h za účasti [REDAKOVANÉ], psychológa Úradu práce sociálnych vecí a rodiny v [REDAKOVANÉ], za tam uvedených podmienok.

2.3 Čiastočným rozsudkom č. k. 4 P 181/2012-407 z 18. februára 2014 okresný súd uvedené predbežné opatrenie zrušil a nariadil nové, podľa ktorého mal otec právo stretávať sa s maloletou [REDAKOVANÉ] vždy prvý štvrtok v mesiaci v čase od 14.30 h do 16.00 h v priestoroch Úradu práce sociálnych vecí a rodiny v [REDAKOVANÉ] za účasti toho istého psychológa. Rozhodnutie v tejto časti nadobudlo právoplatnosť v spojení s príslušným rozhodnutím krajského súdu.

2.4 V priebehu konania podaním z 10. februára 2015 podala matka návrh na zákaz styku sťažovateľa s maloletou [REDAKOVANÉ] s odôvodnením, že dieťa chodí na stretnutia so sťažovateľom s nechuťou a absolvuje ich len preto, lebo musí.

2.5 Okresný súd napokon vo veci samej rozhodol napadnutým rozsudkom, kde v rámci napadnutého rozsudku výrokom I návrh na úpravu styku sťažovateľa s maloletou [REDAKOVANÉ] zamietol, výrokom II návrh sťažovateľa na nariadenie výchovných opatrení zamietol, výrokom III návrh matky na zákaz styku zamietol a výrokom IV návrh sťažovateľa na ustanovenie majetkového opatrovníka zamietol.

2.6 Krajský súd napadnutým rozsudkom potvrdil napadnutý rozsudok okresného súdu v napadnutej časti – vo výroku I, ktorým návrh na úpravu styku súd zamietol, a vo výroku II, ktorým návrh sťažovateľa na nariadenie výchovných opatrení zamietol. Krajský súd v odôvodnení napadnutého rozsudku uviedol:

«Krajský súd si v plnom rozsahu osvojil skutkový stav zistený okresným súdom, ktorý považoval za správny. Zo svojich zistení vyvodil aj správny záver a krajský súd sa v plnom rozsahu stotožňuje nielen so skutkovými, ale aj právnymi závermi okresného súdu v napadnutom rozsudku a v zmysle § 219 ods. 2 O.s.p. na ne poukazuje. Na zdôraznenie správnosti rozhodnutia dodáva nasledovné:

V zmysle článku 9 ods. 2 Dohovoru o právach dieťaťa, štáty musia rešpektovať právo dieťaťa, ktoré je oddelené od jedného alebo oboch rodičov, udržiavať pravidelne osobný kontakt s oboma rodičmi, okrem prípadov, ak by to bolo v rozpore so záujmami dieťaťa.

Právo styku vychádza z Ústavy Slovenskej republiky, keď v zmysle čl. 41 ods. 4 Ústavy SR starostlivosť o deti a ich výchova je právom rodičov, deti majú právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť. Právo styku a zásady jeho správneho výkonu sa premietajú do judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorý opakovane konštatoval, že je v záujme dieťaťa, aby udržovalo rodinné vzťahy s odlúčeným rodičom a aby nebolo odtrhnuté od svojich koreňov /Gorgulu v. Nemecko- Aplikácia no.74969/01/, resp. že dieťa má právo na to, aby dostalo príležitosť rozvíjať svoj vzťah ku každému z rodičov a prejavíť svoje city skutočne slobodne bez akéhokoľvek vonkajšieho tlaku zo strany druhého rodiča /Hansenová v. Turecko, Aplikácia no. 36141/97/.

Vo všetkých konaniach, ktoré sa týkajú maloletého dieťaťa, bez ohľadu na spôsob, ako môže konanie začať, sa sleduje v činnosti súdu záujem dieťaťa a to tým, že ustanovenie § 120 ods. 2 OSP zakotvuje povinnosť súdu vykonať aj ďalšie dôkazy s cieľom čo najúplnejšieho zistenia skutkového stavu veci, hoci ich účastníci nenavrhl.

Okresný súd sa dôsledne riadil citovaným ustanovením a v konaní vykonal rozsiahle dokazovanie. Správne vec právne posúdil, dostatočne vykonal dokazovanie a správne zistil skutkový stav.

Zo zistených skutočností správne okresný súd rozhodol, keď sa maloleté dieťa odmieta stretávať so svojim otcom, pričom nebolo preukázané, že príčinou negatívneho postoja maloletého dieťaťa by bolo správanie či úmyselné ovplyvňovanie zo strany matky. Konanie a postoj otca nespôsobí presadeniu násilnej zmeny prejavov vôle maloletého dieťaťa ani napriek adekvátnemu výchovnému pôsobeniu zo strany matky. Znalci ustanovení v predmetnom konaní jednoznačne popísali skutočnosti rozhodné pre posúdenie danej veci, keď matka i dieťa sa museli sami vysporiadať s neprítomnosťou otca, v rozhodnom vývinovom období. Maloletá ■■■ mala v tom čase 3 roky. Toto obdobie znalec vyhodnotil ako relevantné obdobie, keď medzi 2. a 6. rokom života sa diferencuje vzťah dieťaťa od matky k otcovi, resp. k iným osobám a v tomto období to bol otec, ktorý nebol prítomný pre potreby dieťaťa. Dieťa si dokáže spomenúť samostatne na prvé zážitky po 3. roku života, pričom ■■■ tieto zážitky z otca nemá /nemá autentické negatívne ani pozitívne zážitky/. Nízka úspešnosť stretnutí otca s dieťaťom bola ovplyvnená neochotou matky spolupracovať ako i neprimeranými zásahmi otca a iných osôb /často na podnet otca/. Znalec ■■■ v znaleckom posudku uviedol, že zážitky maloletej s otcom

už nie sú dostatočne živé, aby mohli prekonať odmietavý postoj matky voči otcovi. Záujem maloletej o vzťah s otcom nenapreduje spontánne a nútené vyžadovanie si podpory od maloletej vyvoláva u [REDACTED] opačné tendencie a to je odpor k otcovi. Otec dieťaťa nie je dostatočne vnímavý k aktuálnemu stavu ich vzťahu, schopnosti maloletej prijímať jeho výchovné opatrenia a nemá dostatočnú sebareflexiu pri riešení pocitu nespravodlivosti voči jeho osobe pri súdnych konaniach s matkou. Otec v súčasnosti nedokáže svoju dcéru vychovávať, pretože maloletá nemá k nemu dôveru a citový vzťah je u nej potlačený /vid' Nález Ústavného súdu Českej republiky zo dňa 13.10.2015, sp. zn. III. ÚS 3462/14 výchovné pôsobenie rodiča na dieťa nikdy nesmie prekročiť racionálnu hranicu a malo by rešpektovať rozhodnutie dieťaťa tak, aby boli naplnené požiadavky stanovené v čl. 12 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa. /Samostatný styk otca s dieťaťom je v súčasnosti nerealizovateľný, potrebná je prítomnosť matky. Rešpekt matky zo strany otca je východiskom k získaniu jej dôvery. Zvýšená dôvera a pocit bezpečia pri otcovi/ ako bývalom partnerovi/ na strane matky budú viesť k obdobnému prežívaniu na strane dieťaťa. V písomne podanom dodatku k znaleckému posudku znalec uviedol, že otec v pohovore uznal, že urobil chybu, ak nástojil na striedavej starostlivosti. Vyjadril sa, že by sa rád stretával s dcérou za takých podmienok, aby to pociťovala ako niečo prirodzené.

Rovnako ďalší znalec, ustanovený v predmetnom konaní, [REDACTED], skonštatoval, že dieťa je indoktrinované matkou a opakovane senzibilizované otcovým necitlivým ofenzívnym riešením obnovenia vzťahu. Výsledok je spoločným dielom oboch rodičov. Styk otca s dieťaťom za jestvujúcich okolností je nežiaduci a kontraproduktívny. Pokusy o styk alebo mediáciu sú kontraindikované. V prípade neakceptovania záverov posudku otcom dieťaťa a eskalovanie ďalšieho kola malicherných podaní znalec odporúča súdu krajné riešenie - zákaz styku. Záverom odvolací súd cituje znalca: „Treba počúvať, čo hovorí maloletá a prestať špekulovať, odkiaľ to má, kto jej to kázal povedať. Nie je pravda, že [REDACTED] vzťah s otcom len prospeje, nie je pravda, že jej ťažkosti si vymýšľa matka, či doktor [REDACTED]. Jej stav si vyžaduje odvahu k radikálnemu riešeniu: žiadny kontakt s otcom. [REDACTED] sa približuje k veku, kedy deti začínajú problémy v rodine riešiť suicídiom /vedomé a úmyselné ukončenie vlastného života!/ Spočiatku pochopiteľná snaha otca nadviazať citový vzťah s dcérou z obdobia pred uväznením bola neúspešná. Postupne

sa pretransformovala na nezmyselnú vojnu, vojnu oproti každému, kto zastáva vo veci styku s dcérou iné stanovisko ako otec.

Zo všetkých vyššie uvedených skutočností zistených okresným súdom je odvolací súd toho názoru, že znalecké posudky a výsluch maloletého dieťaťa jednoznačne potvrdili, že akékoľvek snahy otca o obnovenie vzťahu k dieťaťu vedú k zvýšenému odporu a neurotickému napätiu pri jeho prítomnosti, resp. anticipácii stretnutia. Stretnutia otca s dieťaťom za takýchto podmienok a postojoch sú nevhodné a škodlivé. Otec by si mal uvedomiť, že maloleté dieťa bolo počas súdneho konania podrobené opakovane výsluchom znalcov, vypovedalo pred súdom, stretnutia sa realizovali za prítomnosti psychológa z Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny. Maloleté dieťa je vo veku, kedy veľmi citlivo vníma všetky podnety.

V súlade s princípmi vyjadrenými v Dohovore o právach dieťaťa je vylúčené, aby ktorýkoľvek z rodičov nútil dieťa k plneniu povinnosti všetkými prostriedkami /v tomto smere odvolací súd poukazuje na viaceré nálezy Ústavného súdu Českej republiky, Nález Ústavného súdu Českej republiky zo dňa 19.04.2016, sp. zn. II. ÚS 3489/15, Nález Ústavného súdu Českej republiky zo dňa 16.06.2015, sp. zn. II. ÚS 2943/14, Nález Ústavného súdu Českej republiky zo dňa 26.05.2014, sp. zn. I. ÚS 2482/13, Nález Ústavného súdu Českej republiky zo dňa 13.10.2015, sp. zn. III. ÚS 3462/14/.

Ak zmení postoj otec, zmení postoj i matka a následne maloleté dieťa. Znalecké posudky dali relevantné odpovede na všetky otázky na styk otca s maloletým dieťaťom. Chronológiou udalostí vytvorili obraz, ako došlo k postupnému negatívnemu postoju maloletého dieťaťa k stretávaniu sa s otcom.

Dokazovanie je časť občianskeho súdneho konania, v rámci ktorej si súd vytvára poznatky potrebné pre rozhodnutie vo veci. Právomoc konať o veci, ktorej sa návrh týka, v sebe obsahuje právomoc posúdiť to, či a aké dôkazy na zistenie skutkového stavu sú potrebné a akým spôsobom sa zabezpečí dôkaz na jeho vykonanie. Súd v občianskom súdnom konaní nie je viazaný návrhmi účastníkov na vykonanie dokazovania a nie je povinný vykonať všetky navrhované dôkazy. Posúdenie návrhu na vykonanie dokazovania a rozhodnutie, ktoré z nich budú v rámci dokazovania vykonané, je vždy vecou súdu /§ 120 ods. 1 O.s.p./, a nie účastníkov konania. Princíp voľného hodnotenia dôkazov v konaní pred súdmi je v spojení so zásadou spravodlivého rozhodnutia umožňujúce sudcovi vykonať len

tie dôkazy, ktoré podľa jeho uváženia k takémuto rozhodnutiu vedú. Do obsahu tohto základného práva nepatrí právo účastníka konania vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia súdu ním navrhnutých dôkazov /napr. I. ÚS 75/96, I. ÚS 64/97, I. ÚS 98/97/.

Okresný súd k zhodnoteniu výsluchu maloletého dieťaťa pristupoval diferencovane, zvažil jeho dosah najmä s ohľadom na vek, rozumovú ale i emocionálnu vyspelosť v spojení so zisteným skutkovým stavom ho aj správne vyhodnotil. Pokiaľ ide o námietky otca týkajúce sa spôsobu realizovaného výsluchu maloletého dieťaťa, je potrebné uviesť, že je právom súdu posúdiť a rozhodnúť, akým spôsobom /závisiacim od všetkých ním posúdených okolností prípadu/ výsluch maloletého dieťaťa vykoná. Výsluch maloletého dieťaťa bol vykonaný v prítomnosti súdom ustanoveného kolízneho opatrovníka ako i za prítomnosti znalca.

Sám znalec uviedol, že maloleté dieťa vypovedalo v prívetivom prostredí, reagovala spontánne, bez tenzie, samostatne formulovalo svoje odpovede. Okresný súd zvolením formy zisťovania názoru maloletého dieťaťa postupoval v súlade s právnym názorom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vyslovený v uznesení zo dňa 28.11.2012, sp. zn. 2 Cdo 234/2012 /vid'. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 23.05.2014, sp. zn. IV.ÚS 100/2014/, ale i v súlade so zákonnou procesnou úpravou /§ 100 ods. 3 O.s.p./. Do obsahu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 dohovoru nepatrí právo účastníka konania vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia dôkazov /II. ÚS 3/97, II. ÚS 251/03/. Výbor OSN pre práva dieťaťa uznáva, že je nutný určitý stupeň flexibility v aplikácii princípu „želanie dieťaťa“, pričom najlepší záujem dieťaťa má pri vyvažovaní vysokú prioritu /nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. I. ÚS 3216/13 zo dňa 25.09.2014/.

Námietky otca, že sa súd v odôvodnení svojho rozhodnutia nevysporiadal s dôkaznými prostriedkami predloženými v priebehu konania, nie sú dôvodné. Okresný súd správne uviedol, že vyjadrenia predložené otcom sú získané výlučne na základe objednávky otca a vypracované na základe jeho jednostranných informácií. Vychádzali len zo subjektívneho popisu situácie otcom maloletej, bez vyšetrenia dieťaťa i oboch rodičov a zhodnotenie danej situácie nemá žiadnu výpovednú lehotu. Odvolací súd poukazuje na odborné vyjadrenie Metodicko-výskumného kabinetu výchovného a psychologického poradenstva a prevencie pri VÚDPaP v Bratislave, keď závery urobili na základe

obsahovej analýzy verejných listín a doplňujúcich informácií otca. Doc. [REDACTED], občianske združenie ASCEND, vo vyjadrení zo dňa 30.09.2015 uviedla, že dňa 17.01.2014 vypracovala odborné vyjadrenie a následne dňa 31.03.2014 doplnenie odborného vyjadrenia a žiadala, aby okresný súd na podané stanovisko zo dňa 17.01.2014 a doplnené 31.03.2014 neprihliadal. Na tieto skutočnosti poukázal i znalec, ktorý uviedol, že manipulatívne kladenie otázok rôznym odborníčkam a škandalizovanie MUDr. [REDACTED] boli mimoriadne zlé nápady, ktoré eskalovali konflikt a viedli k extrémnemu zatvrdnutiu stanoviska matky.

Pokiaľ otec v podanom odvolaní poukazuje na prietahy v súdnom konaní, keď o jeho návrhu nebolo rozhodnuté v lehote 6 mesiacov, odvolací súd poukazuje na to, že posudzovanie otázky prietahov v konaní nie je predmetom prieskumu odvolacieho súdu, podľa § 212 ods. 2 písm. a O.s.p.

Nie je dôvodná námietka otca, že okresný súd nevykonal dôkaz - výsluch znalca. Správne vyhodnotil okresný súd, keď tento dôkaz nevykonal z dôvodu jeho neúčelnosti a nehospodárnosti. Celý súhrn dôkazných prostriedkov vykonal okresný súd v zmysle požiadaviek účastníkov konania ako i v záujme maloletého dieťaťa, keď v konečnom dôsledku prihliadol na názor a vyjadrenie maloletej. Je potrebné stabilizovať stav dieťaťa, odbremeniť ho od tlaku, vyvíjaného na jeho psychiku a poskytnúť mu dostatočný časový priestor na prejavenie svojich citov slobodne bez akéhokoľvek vonkajšieho tlaku zo strany druhého rodiča. Závery znalca [REDACTED] sú tak závažné, že by si mali obaja rodičia uvedomiť naliehavosť situácie a pristupovať k potrebám maloletého dieťaťa citlivo a zodpovedne.

Podľa § 26 Zákona o rodine, ak sa zmenia pomery, súd môže aj bez návrhu zmeniť rozhodnutie o výkone rodičovských práv a povinností alebo dohodu o výkone rodičovských práv a povinností.

Podľa článku 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa, záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti, týkajúcej sa detí, či už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi.

Podľa článku 12 ods. 1, 2 Dohovoru o právach dieťaťa štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zabezpečujú dieťaťu, ktoré je schopné formulovať svoje vlastné názory,

právo tieto názory slobodne vyjadrovať vo všetkých záležitostiach, ktoré sa ho dotýkajú, pričom názorom dieťaťa sa musí venovať patričná pozornosť zodpovedajúca jeho veku a úrovni. Za tým účelom sa dieťaťu poskytuje najmä možnosť, aby sa vypočulo v každom súdnom alebo správnom konaní, ktoré sa ho dotýka, a to buď priamo alebo prostredníctvom zástupcu alebo príslušného orgánu, pričom spôsob vypočutia musí byť v súlade s procedurálnymi pravidlami vnútroštátneho zákonodarstva.

Pokiaľ otec žiadal, aby súd postupoval v zmysle ust. § 26 Zákona o rodine a mal zmeniť osobnú starostlivosť a zabezpečiť maloletej stabilné výchovné prostredie, v tomto smere odvolací súd poukazuje na vykonané rozsiahle dokazovanie ako i nedôvodnosť predmetného návrhu, keď v konaní nebolo preukázané, že došlo k podstatnej zmene pomerov a matka opakovane, bezdôvodne a zámerne neumožňuje druhému rodičovi - otcovi styk s maloletým dieťaťom /viď rozsudok Veľkého senátu Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Scozzari a Giunta proti Taliansku zo dňa 13. júla 2000, č. 39221/98 a 41963/98, keď je potrebné posúdiť všetky relevantné kritériá samostatne a v záujem maloletého dieťaťa pre jeho všestranný rozvoj, minimalizácia zásahu do jeho rodinného života/.

II. Okresný súd správne postupoval, keď návrh otca na uloženie výchovných opatrení: napomenutie, nariadenie dohľadu, povinnosť podrobiť sa odbornému psychologickému poradenstvu a sociálnemu poradenstvu prostredníctvom mediátora ako nedôvodný v celom rozsahu zamietol. Zákonné ustanovenie § 37 a nasl. Zákona o rodine umožňuje uloženie výchovných opatrení nielen matke, ale aj tretím osobám, keď je preukázané, že svojím správaním ohrozujú alebo narušujú jeho riadnu výchovu. V predmetnom konaní neboli preukázané vyššie uvedené skutočnosti, teda že sestra maloletej, stará matka či riaditeľka základnej školy ohrozujú výchovu maloletej. V tomto smere odvolací súd poukazuje na priame príbuzné osoby maloletého dieťaťa, ktoré sú s dieťaťom v dennom kontakte a matke pomohli v období, keď zostala s dieťaťom sama /pomoc matke počas choroby dieťaťa, prázdnin, počas výkonu zamestnania matkou a pod. Otec v konaní nepreukázal ani konanie riaditeľky školy, ktorá by svojím správaním narušovala riadnu výchovu maloletého dieťaťa a starostlivosť zo strany otca.

Nie je dôvodný návrh otca na uloženie dohľadu nad výchovou maloletého dieťaťa, keď pre uloženie tohto výchovného opatrenia neboli splnené zákonom stanovené

podmienky, nevhodné správanie dieťaťa, správanie rodičov, resp. matky, závažné narušovanie alebo ohrozovanie výchovy dieťaťa.

Psychologické poradenstvo vykonávajú psychologické centrá, ktoré sú zriadené pri orgánoch sociálnoprávnej ochrany detí. Súčinnosť akreditovaných subjektov alebo iných právnických alebo fyzických osôb môže zabezpečiť orgán sociálnoprávnej ochrany detí podľa ust. § 13 zákona č. 305/2005 Z.z., avšak toto ustanovenie viaže ich povinnosť súčinnosti len na ukladanie výchovných opatrení, v ich špeciálnej právomoci podľa tohto zákona /nie podľa Zákona o rodine/. Odvolací súd rovnako ako okresný súd posúdil nedôvodnosť ďalšieho výchovného opatrenia navrhovaného otcom a to podrobenia sa psychologickému poradenstvu či mediácii, nakoľko by to nebolo v záujme maloletého dieťaťa, išlo by o kontraproduktívny pokus, iracionálne konanie s využitím akýchkoľvek prostriedkov k presadzovaniu svojho želania otcom. Rovnako odvolací súd neprihliadal na lekársku správu [REDAKOVANÉ], detského psychiatra s odporúčaním využitia sociálno-pobytových zariadení /opakované krátkodobé pobyty, napríklad v krízovom centre/ nakoľko znalec jednoznačne uviedol, že ďalšie pokusy o styk otca s dieťaťom sú kontraindikované.

Nie je možné sankčnými nástrojmi presadzovať násilné zmeny prejavov vôle maloletého dieťaťa k styku s otcom a to za situácie, keď k zmene nedošlo ani napriek pôsobeniu matky, orgánu sociálno-právnej ochrany detí, za súčinnosti znalcov či priamo zo strany súdu prostredníctvom pohovoru s maloletým dieťaťom. Výchovné pôsobenie rodiča na dieťa nikdy nesmie prekročiť racionálnu hranicu a malo by rešpektovať právo dieťaťa tak, aby boli naplnené požiadavky stanovené v čl. 12 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa. Pokiaľ nie je možné dieťa presvedčiť i napriek adekvátnemu výchovnému pôsobeniu, že má ísť k otcovi, sankčné pôsobenie súdu tak postráda reálny objekt, teda vôľu ovplyvniteľnú v ľudské konanie, na ktoré by mohlo reálne pôsobiť.

Podľa § 219 ods. 1 O.s.p. odvolací súd rozhodnutie potvrdí, ak je vo výroku vecne správne.»

3. Sťažovateľ vo svojej sťažnosti vzniesol niekoľko námietok proti napadnutým rozsudkom všeobecných súdov:

3.1 (i) Námietka porušenia práva na verejné prerokovanie veci – krajský súd podľa sťažovateľa nenariadil pojednávanie na prerokovanie odvolania. Odvolací súd tak konal podľa sťažovateľovej mienky v rozpore s ustanovením § 214 ods. 1 písm. c) v tom čase platného Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“), podľa ktorého mal obligatórne nariadiť pojednávanie, pretože mal konať jednak vo veciach porušenia zásady rovnakého zaobchádzania a jednak nariadenie pojednávania si vyžadoval aj dôležitý verejný záujem. Odvolací súd svojím faktickým postupom porušil podľa sťažovateľa jeho ústavné právo na spravodlivý proces zahrňujúce právo na verejné prerokovanie veci.

3.2 (ii) Námietka porušenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov – podľa presvedčenia sťažovateľa prvostupňový súd v dôsledku nesprávneho postupu predĺžil konanie spolu o 30 mesiacov. Sťažovateľ podal návrh 25. júla 2012 a prvostupňový súd rozhodol 4. februára 2016 napriek tomu, že v zmysle Občianskeho súdneho poriadku sa poručenské veci majú rozhodnúť do 6 mesiacov, resp. maximálne do 12 mesiacov.

3.3 (iii) Námietka porušenia práva na nestranný súd – podľa názoru sťažovateľa odvolací súd porušil aj jeho právo na nestranný súd tým, že v senáte odvolacieho súdu bola sudkyňa, ktorá zjavne mala pomer k veci. Konanie sp. zn. 7 P 11/2010 (v rámci ktorého bola v čase výkonu trestu odňatia slobody sťažovateľa maloletá ██████████ zverená do osobnej starostlivosti matky) viedla Mgr. Stanislava Miklánková, vtedy sudkyňa okresného súdu, ktorá neskôr prešla na krajský súd. V konaní o odvolaní proti napadnutému rozsudku okresného súdu (konanie vedené pod sp. zn. 4 P 181/2012) na odvolacom krajskom súde č. k. 19 CoP 19/2016-951 rozhodovala sudkyňa Mgr. Stanislava Miklánková v senáte vo veci odvolania sťažovateľa proti napadnutému rozsudku okresného súdu, a to podľa sťažovateľa napriek tomu, že fakticky v rovnakej veci rozhodovala v minulosti na prvostupňovom súde.

3.4 (iv) Námietka porušenia procesných práv – okresný súd sa podľa mienky sťažovateľa procesne nevysporiadal s viacerými predloženými listinnými dôkazmi – neodmietol ich a ani ich zákonným spôsobom na pojednávaní nevykonal. Napriek tomu podľa sťažovateľa s takýmito dôkazmi v konaní pracoval bez toho, aby mal sťažovateľ

relevantnú možnosť sa k dôkazom vyjadriť. Okresný súd podľa sťažovateľa tiež navrhol niekoľko zásadných dôkazov, pričom nedal sťažovateľovi možnosť sa k návrhom vyjadriť.

Za závažné porušenie procesných práv sťažovateľ pokladá postup okresného súdu, ktorý zákonným spôsobom nevykonal dôkaz znaleckým posudkom [REDACTED], čiže znalecký posudok alebo jeho časť na pojednávaní neprečítal, ani účastníkov neoboznámil s jeho obsahom tak, ako mal obligatórne urobiť podľa § 129 ods. 1 OSP, pretože sťažovateľ listinu spochybnil. Okresný súd podľa sťažovateľa odmietol jeho návrh na výsluch znalca dr. [REDACTED] napriek tomu, že návrh bol predložený v zákonnej lehote a zákonným spôsobom, a napriek tomu, že sťažovateľ závažným spôsobom spochybnil pravdivosť a nestrannosť znaleckého posudku.

Sťažovateľ v tejto časti sťažnosti dôvodí, že

- dňa 17. februára 2014, teda deň pred hlavným pojednávaním, právna zástupkyňa matky vložila do spisu lekársku správu pedopsychiatra [REDACTED] o tajnom psychiatrickom vyšetrení maloletej a návrh na vypočutie maloletej pred súdom. K týmto návrhom na dôkazy, ani k dôkazom samotným sa sťažovateľ nemal možnosť relevantným spôsobom vyjadriť;

- dňa 29. apríla 2014 prvostupňový súd uznesením nariadil vypracovať doplnok k znaleckému posudku [REDACTED]. K tomuto dôkazu nemal sťažovateľ možnosť vyjadriť sa;

- dňa 29. apríla 2015 okresný súd nariadil nový znalecký posudok a za znalca určil [REDACTED] „vzhľadom na námietky otca k znaleckému posudku [REDACTED], resp. osobe znalca, ktorého označil za nekompetentného, súd dospel k záveru, že je potrebné ustanoviť do konania nového znalca“. K tomuto dôkazu a ani k dôvodom na ustanovenie nového znalca sťažovateľ nemal možnosť vyjadriť sa.

3.5 (v) Námietka porušenia práva na riadne odôvodnenie súdnych rozhodnutí – všeobecné sudy podľa presvedčenia sťažovateľa nedostatočne odôvodnili svoje napadnuté rozsudky, pretože nezdôvodnili, prečo odmietli rad sťažovateľom predložených dôkazov, pričom viaceré výroky založili podľa názoru sťažovateľa len na subjektívnych pocitoch a neoveriteľných tvrdeniach, ktoré nemajú základ v priebehu dokazovania. Všeobecné sudy podľa sťažovateľa v odôvodneniach napadnutých rozsudkov prijali akúsi generálnu

premisu, podľa ktorej sú argumenty predložené sťažovateľom subjektívne a zaujaté alebo nedôvodné bez toho, aby všeobecné súdy riadne objasnili, z čoho vychádzali, keď daný dôkaz označili za nedôvodný. Rétorika všeobecných súdov, ktorá vychádzala z odkazu sťažovateľovi, že *„je potrebné, aby otec upustil od malicherných kverulácií, prestal podávať nedôvodné návrhy... útočiť na [REDAKOVANÉ] blízkych ľudí... a iné“*, podľa sťažovateľa jasne prezentuje diskriminačný postoj všeobecných súdov voči sťažovateľovi.

3.6 (vi) Námietka porušenia práva na rovnosť zbraní – okresný súd počas 4 rokov konania bral podľa názoru sťažovateľa do úvahy iba dôkazy a argumenty predložené protistranou sťažovateľa alebo vlastné subjektívne názory, ktoré nemali základ vo vykonanom dokazovaní. Napadnuté rozsudky oboch všeobecných súdov obsahujú podľa sťažovateľa výroky a tvrdenia, ktoré smerujú výhradne k osobe sťažovateľa a prezentujú sťažovateľa ako osobu, ktorá akoby nemala právo byť rodičom. Výroky typu *„nateraz by mal otec nechať matku s dieťaťom vydýchnuť“* nesú podľa hodnotenia sťažovateľa konotáciu, ktorá poukazuje na diskriminačný a vo veci zaujatý postoj všeobecných súdov, ktoré neberú do úvahy ani to, že sťažovateľ so svojou dcérou nebol v kontakte už viac ako 1 rok a za posledných 8 rokov bol s maloletou fakticky kumulatívne len niekoľko hodín.

3.7 (vii) Námietka porušenia práva na rešpektovanie rodinného a súkromného života – sťažovateľ zastáva názor, že boli porušené jeho práva na rodinný a súkromný život tým, že okresný súd konal ústavne neakceptovateľným spôsobom a že po viac ako 4 rokoch nerozhodol tak, aby jeho rodinné väzby s dcérou mohli byť obnovené. Všeobecné súdy, ako aj orgán starostlivosti o maloletých v danej situácii podľa sťažovateľa neprijali prakticky žiadne opatrenia k obnoveniu vzťahu sťažovateľa s dieťaťom, napríklad nenariadili dohľad nad výchovou maloletého alebo neuložili rodičom využiť pomoc odborného poradenského zariadenia. Namiesto aktívneho prístupu v záujme zachovania rodinného života sťažovateľa s dieťaťom štátne orgány podľa názoru sťažovateľa dopustili, aby sa vzťah dieťaťa s ním ako otcom ešte viac deštruoval a aby sa dieťa úplne odcudzilo.

4. Sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd o jeho sťažnosti nálezom takto rozhodol:

„1. Základné právo Sťažovateľa na spravodlivé súdne konanie garantované čl. 6 Dohovoru a čl. 46 ods. 1 a ods.2 a čl. 47 ods. 2 Ústavy SR rozsudkom Krajského súdu

v Trenčíne č.k. 19CoP/19/2016-951 zo dňa 24. mája 2016 a rozsudkom Okresného súdu Nové Mesto nad Váhom č.k. 4P/181/2012-920 zo dňa 4. februára 2016 porušené bolo.

2. Základné právo Sťažovateľa na rešpektovanie rodinného a súkromného života garantované čl. 8 Dohovoru rozsudkom Krajského súdu v Trenčíne č.k. 19CoP/19/2016-951 zo dňa 24. mája 2016 a rozsudkom Okresného súdu Nové Mesto nad Váhom č.k. 4P/181/2012-920 zo dňa 4. februára 2016 porušené bolo.

3. Rozsudok Krajského súdu v Trenčíne č.k. 19CoP/19/2016-951 zo dňa 24. mája 2016 a rozsudok Okresného súdu Nové Mesto nad Váhom č.k. 4P/181/2012-920 zo dňa 4. februára 2016 sa zrušuje a vec sa Okresnému súdu v Novom Meste nad Váhom vracia na ďalšie konanie.

4. Krajský súd v Trenčíne je povinný do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky zaplatiť finančné zadosťučinenie Sťažovateľovi vo výške 33 000.- EUR (slovom: tridsaťtisíc eur) na účet právneho zástupcu Sťažovateľa.

5. Krajský súd v Trenčíne je povinný uhradiť Sťažovateľovi trovy konania do 15 dní od doručenia tohto nálezu na účet jeho právnej zástupkyne.

Alternatívne:

1. Základné právo Sťažovateľa na spravodlivé súdne konanie garantované čl. 6 Dohovoru a čl. 46 ods. 1 a ods.2 a čl. 47 ods. 2 Ústavy SR rozsudkom Krajského súdu v Trenčíne č.k. 19CoP/19/2016-951 zo dňa 24. mája 2016 a rozsudkom Okresného súdu Nové Mesto nad Váhom č.k. 4P/181/2012-920 zo dňa 4. februára 2016 porušené bolo.

2. Základné právo Sťažovateľa na rešpektovanie rodinného a súkromného života garantované čl. 8 Dohovoru rozsudkom Krajského súdu v Trenčíne č.k. 19CoP/19/2016-951 zo dňa 24. mája 2016 a rozsudkom Okresného súdu Nové Mesto nad Váhom č.k. 4P/181/2012-920 zo dňa 4. februára 2016 porušené bolo.

3. Rozsudok Krajského súdu v Trenčíne č.k. 19CoP/19/2016-951 zo dňa 24. mája 2016 a rozsudok Okresného súdu Nové Mesto nad Váhom č.k. 4P/181/2012-920 zo dňa 4. februára 2016 sa zrušuje a vec sa Krajskému súdu v Trenčíne vracia na ďalšie konanie.

4. Krajský súd v Trenčíne je povinný do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky zaplatiť finančné zadosťučinenie Sťažovateľovi vo výške 33 000.- EUR (slovom: tridsaťtisíc eur) na účet právneho zástupcu Sťažovateľa.

5. Krajský súd v Trenčíne je povinný uhradiť Sťažovateľovi trovy konania do 15 dní od doručenia tohto nálezu na účet jeho právnej zástupkyne.“

II.

5. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

6. O zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti možno hovoriť vtedy, ak namietaným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom orgánu verejnej moci nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať tú, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po

jej prijatí na ďalšie konanie (porov. napr. I. ÚS 105/06, II. ÚS 66/2011, III. ÚS 155/09, IV. ÚS 35/02).

III.

K namietanému porušeniu označených práv sťažovateľa napadnutým rozsudkom okresného súdu

7. Sťažovateľ sa domáha vyslovenia porušenia jeho ústavných práv aj napadnutým rozsudkom okresného súdu.

7.1 Z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom ochranu základných práv a slobôd poskytuje v zmysle ústavy primárne všeobecné súdnictvo („ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) a ústavný súd až subsidiárne.

7.2 Z princípu subsidiarity vyplýva, že ústavný súd poskytuje ochranu základným právam a slobodám iba vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy. Ústavný súd sa pri skúmaní podmienok konania o sťažnosti riadi zásadou, že všeobecné súdy sú ústavou povolané chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť. Preto je ochrana základných práv a slobôd poskytovaná ústavným súdom prostredníctvom ústavou a zákonom o ústavnom súde upraveného konania o sťažnosti subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak o tejto ochrane nerozhodujú všeobecné súdy (porov. mutatis mutandis II. ÚS 13/01, IV. ÚS 102/09). Ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti zistí, že sťažovateľ sa ochrany základných práv alebo slobôd môže domôcť využitím jemu dostupných a účinných prostriedkov nápravy pred iným súdom, musí takúto sťažnosť odmietnuť (porov. I. ÚS 20/02, III. ÚS 152/03).

7.3 Zo sťažnosti je nepochybné, že sťažovateľ využil svoje právo podať proti napadnutému rozsudku okresného súdu odvolanie, o ktorom bol oprávnený a aj povinný rozhodnúť krajský súd. Právomoc krajského súdu rozhodnúť o odvolaní sťažovateľa v danom prípade nepripúšťa možnosť ústavného súdu rozhodovať o napadnutom rozsudku okresného súdu, keďže odvolanie predstavuje účinný opravný prostriedok ochrany práv

sťažovateľa vo vzťahu k napadnutému rozsudku okresného súdu. Vzhľadom na túto skutočnosť ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosť v tejto časti odmietol podľa § 25 ods. 2 v spojení s § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

K namietanému porušeniu označených práv sťažovateľa napadnutým rozsudkom krajského súdu

8. Predmetom sťažnosti v tejto časti je námietka sťažovateľa, podľa ktorej krajský súd porušil jeho ústavou a dohovorom garantované práva vo veci rozhodovania o úprave rodičovských práv a povinností k maloletej dcére sťažovateľa z dôvodov citovaných v tomto uznesení v bode 3 a nasl.

9. Ústavný súd v úvode vzhľadom na problematiku, ktorej sa napadnutý rozsudok týka, konštatuje, že v súčasnosti existuje široká zhoda – a to aj v medzinárodnom práve – na podporu myšlienky, že pri rozhodovaní príslušných orgánov verejnej moci týkajúcom sa detí musí byť ich najlepší záujem prvoradým hľadiskom rozhodovania.

9.1 Uvedené potvrdzuje v priestore Európskej únie aj napr. Charta základných práv Európskej únie, kde podľa čl. 24 ods. 2 „*pri všetkých opatreniach prijatých orgánmi verejnej moci alebo súkromnými inštitúciami, ktoré sa týkajú detí, sa musia v prvom rade brať do úvahy najlepší záujmy dieťaťa*“.

9.2 Záujem dieťaťa predpokladá pri rozhodovaní o jeho právach mať na zreteli najmä dva aspekty jeho záujmov. Na jednej strane stojí dikcia, že puto dieťaťa s jeho rodinou musí byť zachované, s výnimkou prípadov, keď sa rodinné prostredie ukázalo ako obzvlášť nevhodné. Z toho vyplýva, že rodinné väzby môžu byť prerušené len vo veľmi výnimočných prípadoch a je potrebné urobiť všetko pre zachovanie osobných vzťahov. Na druhej strane je v záujme dieťaťa zabezpečiť jeho rozvoj v zdravom prostredí a rodičia nesmú profitovať z takých opatrení alebo krokov, ktoré by v konečnom dôsledku poškodzovali zdravie a zdravý vývoj dieťaťa [porov. Neulinger and Shuruk v. Švajčiarsko, č. 41615/07, rozsudok Veľkej komory Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) zo 6. 7. 2010, bod 136; Elsholz v. Nemecko, č. 25735/94, rozsudok Veľkej

komory ESLP z 13. 7. 2000, bod 50; Maršálek v. Česká republika, č. 8153/04, rozsudok ESLP zo 4. 4. 2006, bod 71].

9.3 V tomto ohľade platí aj pre rozhodovanie súdov, že prijaté opatrenia musia sledovať najlepší záujem dieťaťa. Povinnosť aplikačnej praxe sledovať pri rozhodovaní konkrétnej veci týkajúcej sa detí ich najlepší záujem vyplýva o. i. aj z čl. 3 Dohovoru o právach dieťaťa.

9.4 Podľa čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi.

9.5 Ústavný súd v súvislosti s čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa odkazuje na svoje uznesenie sp. zn. II. ÚS 596/2014 z 30. septembra 2014 (publikované v Zbierke nálezov a uznesení ústavného súdu 2014 pod č. 57/2014), v ktorom uviedol, že na úrovni doktríny medzinárodného práva, ako aj na úrovni samotnej Organizácie Spojených národov prevládol (dnes už konštantný) právny názor, že medzi články Dohovoru o právach dieťaťa, ktoré upravujú všeobecné zásady/princípy (general principles) Dohovoru o právach dieťaťa (a nie sú teda priamo vykonateľné, ale je potrebné tieto zásady inkorporovať do príslušnej vnútroštátnej legislatívny a aplikačnej praxe), možno zaradiť o. i. aj čl. 3 Dohovoru o právach dieťaťa (pozri Hodgkin, R. – Newell, P. Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child. Fully revised third edition. Ženeva : UNICEF Regional Office for Europe, 2007, pp. 39, 83, 158; k tomu porov. aj Committee on the Rights of the Child: General Comment No. 5, CRC/GC/2003/5, body 19, 20 a 22). Ustanovenie čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa je všeobecnou proklamáciou (princípom), ktorý je zmluvný štát povinný inkorporovať do svojho právneho poriadku a orgány aplikácie práva sú povinné tento princíp zohľadňovať pri aplikácii príslušných vnútroštátnych normatívnych právnych aktov.

9.6 Tento princíp bol v podmienkach právneho poriadku Slovenskej republiky transponovaný (explicitne, ako aj implicitne) do jednotlivých noriem napr. Civilného

mimosporového poriadku (porov. napr. čl. 4, § 38, § 117, § 119, § 146 ods. 1, § 365 a nasl. a ďalšie; ďalej len „CMP“), alebo aj zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (porov. napr. čl. 5, § 23 ods. 2, § 24 ods. 2 a 4, § 44 ods. 4 a ďalšie). Na ústavnej úrovni sa princíp povinnosti prihliadať na najlepší záujem dieťaťa (maloletého) v konaní pred všeobecným súdom spája najmä so základným právom dieťaťa (maloletého) na súkromie podľa čl. 16 ods. 2 ústavy, na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života v zmysle čl. 19 ods. 2 ústavy, právom na rodičovskú výchovu a starostlivosť podľa čl. 41 ods. 4 ústavy, na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, so základným právom dieťaťa (maloletého), aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov a v jeho prítomnosti a aby sa mohlo vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

9.7 V prípade, keď súdy rozhodujú o úprave styku rodičov s dieťaťom, je nutné vychádzať z toho, že právom oboch rodičov je v zásade rovnakou mierou sa o dieťa starať a podieľať sa na jeho výchove, s čím korešponduje i právo samotného dieťaťa na starostlivosť oboch rodičov. Rozhodnutím súdu by tomuto dieťaťu malo byť umožnené stýkať sa s oboma rodičmi v takej miere, aby bol postulát rovnakej rodičovskej starostlivosti čo najviac naplnený. Takéto usporiadanie vzťahov je spravidla vždy v „najlepšom záujme dieťaťa“, pričom odchýlky od tohto princípu musia byť odôvodnené ochranou nejakého iného, dostatočne silného legitímneho záujmu, pričom konkrétne skutočnosti, o ktoré sa tento záujem opiera, musia byť v danom konaní preukázané (porov. nálezy Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. III. ÚS 2298/15 – bod 16, I. ÚS 3216/13, II. ÚS 3765/11).

9.8 Pre dosiahnutie spravodlivého rozhodnutia o úprave styku rodičov s dieťaťom v zmysle už uvedených premís je potrebné zo strany konajúceho súdu (resp. zainteresovaných orgánov verejnej moci) zohľadniť viaceré konkrétne kritériá. Ide predovšetkým o nasledujúce 4 kritériá:

- (i) existencia pokrvného putá medzi dieťaťom a jeho zverenie do starostlivosti usilujúcimi osobami,
- (ii) miera zachovania identity dieťaťa a jeho rodinných väzieb v prípade jeho zverenia do starostlivosti tej-ktorej osoby,

(iii) schopnosť osôb usilujúcich o zverenie dieťaťa do starostlivosti zaistiť jeho vývoj a fyzické, vzdelávacie, emocionálne, materiálne a iné potreby,

(iv) pranie dieťaťa [porov. 52 a nasl. Všeobecného komentára č. 14 Výboru pre práva dieťaťa č. 14 z 29. 5. 2013 o práve dieťaťa na to, aby jeho najlepšie záujmy boli prvoradým hľadiskom (General comment No. 14 on the right of the child to have his or her best interests taken as primary consideration), 2003, CRC/C/GC/14; k tomu porov. aj nálezy Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. I. ÚS 2482/13 a I. ÚS 1554/14].

10. Aplikujúc pertraktované východiská na vec sťažovateľa, ústavný súd akcentuje, že všeobecné súdy svoje rozhodnutia o zamietnutí návrhu sťažovateľa na úpravu rodičovských práv a povinností k maloletej dcére odôvodnili najmä poukázaním na nasledujúce skutočnosti:

(i) výsluch maloletej dcéry – maloletá dcéra prejavila odpor voči stretávaniu sa s otcom. Túto skutočnosť reflektoval krajský súd v napadnutom rozsudku takto: *„... maloleté dieťa [sa] odmieta stretávať so svojim otcom, pričom nebolo preukázané, že príčinou negatívneho postoja maloletého dieťaťa by bolo správanie či úmyselné ovplyvňovanie zo strany matky. ... Otec by si mal uvedomiť, že maloleté dieťa bolo počas súdneho konania podrobené opakovane výsluchom znalcov, vypovedalo pred súdom, stretnutia sa realizovali za prítomnosti psychológa z Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny. ... Výsluch maloletého dieťaťa bol vykonaný v prítomnosti súdom ustanoveného kolízneho opatrovníka ako i za prítomnosti znalca.“;*

(ii) odlúčenie maloletej dcéry od sťažovateľa v dôsledku výkonu trestu odňatia slobody na strane sťažovateľa – krajský súd k tomu uvádza: *„Znalci ustanovení v predmetnom konaní jednoznačne popísali skutočnosti rozhodné pre posúdenie danej veci, keď matka i dieťa sa museli sami vysporiadať s neprítomnosťou otca, v rozhodnom vývinovom období. Maloletá [redacted] mala v tom čase 3 roky. Toto obdobie znalec vyhodnotil ako relevantné obdobie, keď medzi 2. a 6. rokom života sa diferencuje vzťah dieťaťa od matky k otcovi, resp. k iným osobám a v tomto období to bol otec, ktorý nebol prítomný pre potreby dieťaťa.“;*

(iii) znalecké dokazovanie – krajský súd pri rozhodovaní veci vychádzal z viacerých znaleckých posudkov, z ktorých vyplýva odporúčanie znalcov minimalizovať styk otca

s maloletou dcérou z nasledovných krajským súdom artikulovaných dôvodov uvádzaných znalcami: „Znalec [REDAKOVANÉ] v znaleckom posudku uviedol, že zážitky maloletej s otcom už nie sú dostatočne živé... Záujem maloletej o vzťah s otcom nenapreduje spontánne a nútené vyžadovanie si podpory od maloletej vyvoláva u [REDAKOVANÉ] opačné tendencie a to je odpor k otcovi. Otec dieťaťa nie je dostatočne vnímavý k aktuálnemu stavu ich vzťahu, schopnosti maloletej prijímať jeho výchovné opatrenia a nemá dostatočnú sebareflexiu pri riešení pocitu nespravodlivosti voči jeho osobe pri súdnych konaniach s matkou. Otec v súčasnosti nedokáže svoju dcéru vychovávať, pretože maloletá nemá k nemu dôveru a citový vzťah je u nej potlačený ... Samostatný styk otca s dieťaťom je v súčasnosti nerealizovateľný, potrebná je prítomnosť matky. ... [Z]nalec, ustanovený v predmetnom konaní, [REDAKOVANÉ], skonštatoval, že dieťa je indoktrinované matkou a opakovane senzibilizované otcovým necitlivým ofenzívnym riešením obnovenia vzťahu. ... Styk otca s dieťaťom za jestvujúcich okolností je nežiaduci a kontraproduktívny. ... V prípade neakceptovania záverov posudku otcom dieťaťa a eskalovanie ďalšieho kola malicherných podaní znalec odporúča súdu krajné riešenie – zákaz styku. Záverom odvolací súd cituje znalca: „Treba počúvať, čo hovorí maloletá a prestať špekulovať, odkiaľ to má, kto jej to kázal povedať. Nie je pravda, že [REDAKOVANÉ] vzťah s otcom len prospere, nie je pravda, že jej ťažkosti si vymýšľa matka, či doktor [REDAKOVANÉ]. Jej stav si vyžaduje odvahu k radikálnemu riešeniu: žiadny kontakt s otcom. [REDAKOVANÉ] sa približuje k veku, kedy deti začínajú problémy v rodine riešiť suicídiom.“

10.1 Krajský súd už popísané vykonané dokazovanie uzavrel hodnotením, v zmysle ktorého „znalecké posudky a výsluch maloletého dieťaťa jednoznačne potvrdili, že akékoľvek snahy otca o obnovenie vzťahu k dieťaťu vedú k zvýšenému odporu a neurotickému napätiu pri jeho prítomnosti, resp. anticipácii stretnutia“.

10.2 Ústavný súd na tomto mieste v duchu záverov krajského súdu, objasneného skutkového stavu a kritérií potrebných zohľadňovať pri rozhodovaní súdov o starostlivosti o maloletých (pozri bod 9.8) v zhode s krajským súdom postuluje, že v priebehu súdneho konania bolo preukázané, že sťažovateľ nedisponoval v rozhodujúcom čase (v čase súdneho konania) schopnosťou zabezpečiť v prípade zverenia maloletej dcéry do striedavej osobnej starostlivosti alebo v prípade úpravy styku sťažovateľa s maloletou dcérou zdravý

emocionálny vývoj maloletej dcéry [kritérium zaistenia zdravého emocionálneho vývoja dieťaťa – pozri bod 9.8 kritérium (iii)], a to najmä v dôsledku objektívnych skutočností (dlhodobé odlúčenie sťažovateľa od maloletej dcéry v dôsledku výkonu trestu odňatia slobody na strane sťažovateľa, pričom k tomuto odlúčeniu došlo v relevantnom období vývoja maloletej dcéry, keď medzi 2. a 6. rokom života sa diferencuje vzťah dieťaťa od matky k otcovi), ako aj subjektívnych skutočností na strane sťažovateľa (sťažovateľ nebol v čase súdneho konania dostatočne vnímavý k aktuálnemu stavu vzťahu s maloletou dcérou, k schopnosti maloletej prijímať jeho výchovné opatrenia a nemá dostatočnú sebareflexiu pri riešení pocitu nespravodlivosti voči jeho osobe pri súdnych konaniach s matkou. Sťažovateľ v čase súdneho konania nedokázal svoju maloletú dcéru vychovávať, pretože maloletá dcéra nemala k nemu dôveru a citový vzťah bol v tom čase u nej potlačený. Sťažovateľ navyše prejavoval v danom čase necitlivé ofenzívne riešenie obnovenia vzťahu s maloletou dcérou).

10.3 Po ďalšie, samotná maloletá dcéra vo svojich vyjadreniach vyslovila odmietavý postoj k stretávaniu sa so sťažovateľom [kritérium prania dieťaťa – pozri bod 9.8 kritérium (iv)].

10.4 Závery krajského súdu v napadnutom rozsudku sú akceptovateľné, nemožno ich považovať za ústavne vadné alebo nekorešpondujúce s dokázaným skutkovým a právnym stavom prerokúvanej veci. Rovnako nemožno tvrdiť, že by krajský súd ignoroval argumenty sťažovateľa alebo nedal na jeho ťažiskové námietky týkajúce sa vhodnosti zverenia maloletej dcéry do striedavej starostlivosti postačujúce odpovede. V tomto ohľade nemožno dospieť k záveru (a to ani po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie), že napadnutým rozsudkom krajského súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 dohovoru (v zmysle práva na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia) alebo práva na rovnosť zbraní podľa čl. 47 ods. 3 ústavy (v tom zmysle, aby boli brané do úvahy argumenty oboch sporových strán; na tomto mieste je potrebné poznamenať, že sťažovateľ označil nesprávne čl. 47 ods. 2, ktorý upravuje právo na právnu pomoc; právo na rovnosť v konaní, ktorého ochrany sa vo svojej sťažnosti sťažovateľ domáha, je upravené v čl. 47 ods. 3 ústavy) alebo práva na

rodinný a súkromný život podľa čl. 8 dohovoru (týkajúceho sa starostlivosti o maloletú dcéru a práva sťažovateľa ako otca maloletej dcéry na jej výchovu a starostlivosť o ňu).

11. Čo sa týka sťažovateľovej námietky porušenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, ústavný súd upozorňuje, že účel základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (tento článok ústavy však sťažovateľ ani len neoznačil vo svojej sťažnosti) vymedzil ústavný súd vo svojej skoršej judikatúre tak, že „účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu“ (pozri II. ÚS 26/95). Sťažovateľ podal sťažnosť ústavnému súdu v čase, keď bolo konanie pred okresným súdom, ale aj krajským súdom právoplatne skončené napadnutými rozsudkami, a teda právna neistota sťažovateľa bola v čase podania sťažnosti ústavnému súdu odstránená. Navyše, ako už ústavný súd v predchádzajúcej vete naznačil, sťažovateľ nenamietal porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy postupom všeobecných súdov v konaní.

12. K sťažovateľovej námietke porušenia práva na verejné prerokovanie veci nenariadením ústneho pojednávania zo strany krajského súdu na prerokovanie odvolania ústavný súd uvádza, že uvedený postup krajského súdu bol v súlade s v tom čase platným a účinným § 214 ods. 2 OSP. Posúdenie toho, či sú splnené zákonné podmienky na postup podľa § 214 ods. 1 písm. a) až d) OSP, t. j. či je potrebné zopakovať alebo doplniť dokazovanie, či súd prvého stupňa rozhodol podľa § 115a bez nariadenia pojednávania a je potrebné zopakovať alebo doplniť dokazovanie, či ide o konanie vo veciach porušenia zásady rovnakého zaobchádzania alebo či to vyžaduje dôležitý verejný záujem, a z týchto dôvodov sa má nariadiť na prejednanie odvolania pojednávanie (na ktorom by sťažovateľ mal právo nanášať svoje námietky a mal by právo byť na tomto pojednávaní prítomný), je výsostnou úlohou konajúceho odvolacieho súdu (predsedu senátu) po zohľadnení skutkového a právneho stavu a ďalších špecifik veci. Ústavný súd nie je oprávnený zasahovať do tejto právomoci odvolacieho súdu, s výnimkou situácie, ak by došlo zo strany odvolacieho súdu k zjavnému excesu pri výklade a aplikácii zákona vzhľadom na skutkový a právny stav veci, ktorý by mal zároveň vplyv na základné práva a slobody účastníkov konania (porov. II. ÚS 555/2015), k čomu však v prípade sťažovateľa nedošlo. Skutkový

a právny stav, ako aj dôkazy ustálené okresným súdom aj podľa ústavného súdu umožňovali taký výklad § 214 OSP, na základe ktorého nemuselo byť vo veci prerokovania odvolania nariadené pojednávanie. Navyše ústavný súd aj na tomto mieste (rovnako ako v predchádzajúcom bode) konštatuje, že právo na verejné prerokovanie veci je zaručené čl. 48 ods. 2 ústavy, vyslovenie porušenia ktorého sa sťažovateľ v rámci svojej sťažnosti nedomáha.

13. Posudzujúc ďalej sťažovateľovu námietku porušenia jeho práva na nestranný súd tým, že členkou senátu odvolacieho súdu bola sudkyňa Mgr. Stanislava Miklánková (ďalej aj „dotknutá sudkyňa“), ktorá bola v minulosti sudkyňa okresného súdu a viedla konanie sp. zn. 7 P 11/2010, ústavný súd po prvé dôvodí, že sťažovateľ nepreukázal, že využil v rámci priebehu konania na odvolacom súde možnosť namietať zaujatosť (nestrannosť) sudkyne Mgr. Stanislavy Miklánkovej v zmysle § 15a OSP, o námietky zaujatosti ktorej by bol povinný rozhodnúť nadriadený súd. V tomto prípade tak sťažovateľ uplatnil námietku zaujatosti prvýkrát až pred ústavným súdom, a teda materiálne nevyužil možnosť ochrany svojich práv v konaní pred všeobecným (krajským) súdom, v ktorom tak mohol (bol oprávnený) a mal urobiť. Preto je potrebné na túto námietku sťažovateľa nazerať ako na zjavne neopodstatnenú, ale aj za neprípustnú.

13.1 Po druhé, ústavný súd sa nestráni (a nič mu v tom nebráni) možnosti vyjadriť sa k námietke sťažovateľa aj po obsahovej stránke, a z toho dôvodu poznamenáva, že zaujatosť sudkyne Mgr. Stanislavy Miklánkovej (v širšom ktoréhokoľvek sudcu odvolacieho súdu) nemožno indikovať bez ďalšieho len na tom základe, že v minulosti dotknutá sudkyňa vykonávala svoju funkciu sudkyne na inštančne nižšom súde a viedla konanie (konkrétne išlo o konanie vedené pod sp. zn. 7 P 11/2010, v ktorom sa rozhodovalo o zverení maloletej do výlučnej osobnej starostlivosti matky), ktoré síce nie je predmetom prieskumu nadriadeným súdom (predmetom prieskumu krajského súdu v sťažovateľovej veci bol postup a napadnutý rozsudok okresného súdu v konaní sp. zn. 4 P 181/2012), ale účastníkmi ktorého boli tie isté osoby, ktoré boli následne účastníkmi iného súdneho konania na prvoinštančnom súde, ktorého rozhodnutie preskúmava odvolací súd a kde členkou senátu odvolacieho súdu je aj dotknutá sudkyňa. Pri skúmaní nestrannosti dotknutej sudkyne z objektívneho hľadiska [aplikuje sa objektívny test nestrannosti, ktorý nadväzuje

na subjektívny test a ktorý si všíma, či sudca vykazuje legitímne pochybnosti z hľadiska jeho nestrannosti – tu je dôležitá perspektíva nestranného pozorovateľa a relevantné je aj zdanie (ne)strannosti („*Justice must not only be done, it must also be seen to be done*“); k tomu porov. *Daktaras v. Litva*, sťažnosť č. 42095/98, rozsudok ESĽP z 10. 10. 2000, bod 32] neexistuje pri takto vymedzenej námietke zaujatosti zistiteľná skutočnosť, ktorá môže vzbudzovať pochybnosti o nestrannosti dotknutej sudkyne, keďže súvislosť medzi popísanými konaniami, v rámci ktorých bola zákonnou sudkyňou Mgr. Stanislava Mikláňková, je nepriama, príliš abstraktná a špekulatívna k nadobudnutiu konkrétnejšej objektívnej pochybnosti o predpojatosti dotknutej sudkyne vo veci vedenej pred krajským súdom pod sp. zn. 19 CoP 19/2016, v rámci ktorého došlo k vydaniu napadnutého rozsudku [k tomu a contrario porov. § 14 ods. 2 OSP alebo § 49 ods. 2 CSP, podľa ktorých vylúčený je sudca, ktorý prejednával a rozhodoval TEN ISTÝ SPOR na súde inej inštancie (a teda nie je v režime iudex inhabilis vylúčený sudca, ktorý rozhodoval INÝ SPOR na nižšej inštancii, hoc ide o tých istých účastníkov a obdobnú (napr. rodinnoprávnu) vec (napr. týkajúcu sa starostlivosti o to isté maloleté dieťa)].

14. A konečne k námietke sťažovateľa o porušení jeho procesných práv tým, že sa nemohol oboznámiť s listinnými dôkazmi (znalecký posudok znalca [REDAKOVANÉ], a ďalšie lekárske správy a doplnky k znaleckým posudkom), a to napr. aj tým, že okresný súd obsah znaleckého posudku znalca [REDAKOVANÉ], na ústnom pojednávaní neprečítal, ústavný súd uvádza, že uvedené listinné dôkazy boli súčasťou spisu, ku ktorému má sťažovateľ ako účastník konania po celý čas konania prístup, sťažovateľ mal vedomosť o týchto listinných dôkazoch a ich obsahu a neprečítanie obsahu znaleckého posudku [REDAKOVANÉ], na pojednávaní zo strany okresného súdu nemožno hodnotiť ako porušenie ústavných práv sťažovateľa z dôvodu, že takéto pochybenie okresného súdu nedosahuje intenzitu porušenia ústavných procesných práv účastníka konania.

14.1 Neobstojí rovnako ani námietka sťažovateľa, že okresný súd odmietol arbitrárne vypočúť svedka – znalca [REDAKOVANÉ], s ktorého znaleckým posudkom sťažovateľ nesúhlasil, a mal preto záujem znalcovi klásť na ústnom pojednávaní otázky (čím sa zároveň sťažovateľ prezrádza, že mal vedomosť o obsahu znaleckého posudku,

a teda námietka o porušení jeho práv nemožnosťou oboznámiť sa s obsahom tohto znaleckého posudku je zjavne neopodstatnená), keďže okresný súd riadne odôvodnil nevypočutie svedka neúčelnosťou a nehospodárnosťou vykonania tohto dôkazu, kde navyše do hodnotenia toho, či vykonanie konkrétneho dôkazu je alebo nie je hospodárne a účelné, nie je ústavný súd v zásade oprávnený zasahovať (s výnimkou extrémnej svojvôle pri aplikácii právnych predpisov zo strany konajúcich súdov), keďže ide o proces dokazovania a aplikáciu jednoduchého práva (podústavného práva/einfaches Recht) a manažovanie procesu dokazovania patrí výlučne do kompetencie všeobecných súdov. Na tieto premenné krajský súd v napadnutom rozsudku reagoval ústavne aprobovatelným spôsobom a ani v tomto smere nemožno dospieť k záveru o porušení procesných ústavných práv sťažovateľa.

15. Na základe popísaných záverov ústavného súdu k jednotlivým námietkam sťažovateľa ústavný súd uzatvára, že nie je možné dospieť k záveru o porušení ním označených ústavných práv napadnutým rozsudkom krajského súdu (a teda nebolo by možné dospieť k opaku ani po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie), a preto ústavný súd odmietol sťažnosť sťažovateľa v tejto časti pre jej zjavnú neopodstatnenosť.

16. Vzhľadom na všetky uvedené skutočnosti ústavný súd rozhodol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde tak, ako to je uvedené vo výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 19. januára 2017